

«Крест Распятия Христова», «Коменский Ян Амос»), з яких встигла вийти лише остання.

Осн. тв.: Археология истории страданий Господа Иисуса Христа. – К., 1891. – [2], II, 326 с.; [Те саме]: – К., 2006. – 255 с.; Вольфганг Ратке как реформатор дидактики // ТКДА. – 1893. – № 11. – С. 405–432; Вопрос о приготовлении к пасторству в современной протестантской Германии // Там само. – 1894. – № 4. – С. 536–553; Педагогика Джона Локка // Там само. – 1895. – № 5. – С. 134–158; Религия и народность как основы воспитания. – К., 1895. – [2], 45 с.; К. Д. Ушинский и его педагогические идеи. – К., 1896. – [2], 98 с.; Педагогика древних Отцов и Учителей Церкви: несколько мыслей о воспитании из древнеотеческих творений. – К., 1897. – 81 с.; Пастырское богословие и педагогика в курсе наук духовных академий. – К., 1898. – 21 с.; Английская школа. По поводу издания К. П. Победоносцева: «Новая школа. М., 1898». – К., 1899. – 33 с.; Об учительстве по образу Христову. – К., 1899. – 23 с.; Современные педагогические блуждания. – К., 1901. – [2], 30 с.; Воспитание у древних евреев. – К., 1903. – [2], 107 с.; Педагогические воззрения графа Л. Н. Толстого. – К., 1902. – 63 с.; К вопросу о религиозном воспитании в нашей средней общеобразовательной школе. – К., 1903. – [2], 38 с.; Древнееврейская школа // ТКДА. – 1903. – № 9. – С. 3–48; Педагогические мечты Екатерины Великой и Бецкого : из истории воспитания в России. – К., 1904. – [2], 49 с.; Проблема воспитания по Спенсеру // ТКДА. – 1906. – № 8. – С. 610–640; № 12. – С. 461–494; 1908. – № 6. – С. 256–280; 1909. – № 10. – С. 270–311; № 12. – С. 593–635; Лев Толстой в роли религиозного наставника детей. – К., 1909. – [2], 39 с.; Святой Димитрий, митрополит Ростовский, как пастырь и пасторолог. – К., 1910. – [2], 43 с.; Коменский Ян Амос // ПБЭ. – Т. XII. – СПб., 1911. – Стлб. 439–448; Начало новой средней школы в России // Христианская мысль. – 1916. – № 10. – С. 126–136.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 139. – № 4; Ф. 160. – №№ 1692, 1693; Ф. 175. – №№ 675, 1709; Ф. 184. – №№ 134, 135; Ф. 191. – №№ 135, 684–690; Ф. 216. – №№ 746–753; Ф. 304. – Дис. 1153; ЦДІАУК. – Ф. 707. – Оп. 247. – Спр. 120; Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 10935; Оп. 3. – Спр. 2462, 2870, 3628, 3671; ДАК. – Ф. 90. – Оп. 1. – Спр. 1349; ДАКО. – Ф. 10. – Оп. 1. – Спр. 101, 273.

Опубл. дж.: Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1888–1889 учебный год. – К., 1889. – С. 257–258, 339–340; [Те саме] за 1890–1891 учебный год. – К., 1892. – С. 241–242, 252–256; [Маккавейский Н. К.] Программа чтений по педагогике на 1904–1905 учебный год // Кузьміна С. Л. Філософія освіти та виховання у київській академічній традиції ХІХ – початку ХХ ст. – Сімферополь, 2010. – С. 527–531.

Літ.: Троицкий И. Г. [Рец.] : Маккавейский Н. К. Воспитание у древних евреев. Киев, 1903 // ХЧ. – 1904. – № 3. – С. 467–469; Ульяновський В. І. Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба Гетьманату Павла Скоропадського). – К., 1997. – С. 60; Мень А., *прот.* Библиологический словарь: в 3 т. – Т. 2. – М.,

2002. – С. 166; Кузьміна С. Л. «Філософія школи» Миколи Маккавейського // Практична філософія. – 2006. – № 2 (20). – С. 51–60; Вона ж. Философско-педагогические идеи профессора Киевской духовной академии Николая Маккавейского // Труды КДА. – К., 2010. – № 13. – С. 355–368; Вона ж. Філософія освіти та виховання у київській академічній традиції ХІХ – початку ХХ ст. – Сімферополь, 2010. – С. 115, 116–117, 176, 179, 208–212, 237–238, 263, 272, 274, 282–284, 289, 291–292, 297, 298, 301, 357–358, 363–365, 367, 369, 370, 372–373, 377–378, 387–388.

С. Л. Кузьміна

МАКСИМОВИЧ Іван Петрович [рос. Максимович Иван Петрович] (13[25].08.1807–20.05[01.06].1861), випускник і викладач КДА – біблеїст-гебраїст, церк. педагог, історик, краєзнавець, перекладач, реліг. публіцист.

Нар. у м. Києві в сім'ї священика (батько М., вихованець КМА Петро Дем'янович Максимович (1773–1857), з 1825 був протоієреєм Києво-Подільської Свято-Успенської церкви; у 1819–28 служив у КДА економом). Після закінчення КДС (1827) навчався у КДА (1827–31), де здобув ступ. магістра богослов'я і словесних наук (затверджений Комісією духовних уч-щ 30.09.1831). У студентські роки цікавився археологією київ. церк. святинь, зокрема, Києво-Софіївського собору та КПЛ. Випускний твір М. «Историческое обозрение Первого Вселенского Собора» увійшов до збірника кращих студентських творів випускників 1831 р., виданого у Києві у 1832.

З 30.09.1831 був призначений професором словесності КДС. Запровадив викладання рос. мовою (замість латини); розробив авторський курс лекцій. З 26.10.1835 обіймав посаду професора філософії КДС. У 1831–33, 1835–36 паралельно викладав Св. Письмо. З перших років пед. діяльності виявив талант лектора і вміння зацікавити аудиторію своїм предметом. З 1832 виконував також адм. обов'язки на посадах секретаря (08.02.1832–15.03.1835) і члена (15.03.1835–17.08.1836) семінарського правління, помічника інспектора.

17.08.1836 переведений на посаду бакалавра євр. мови КДА, яку викладав до кінця життя. Тимчасово читав також рос. цивільну історію та історію Рос. Церкви (25.07.1842–22.11.1843). Згідно з ухвалою Св. Синоду від 01–19.03.1848 затверджений у званні орд. професора словесності. Намагаючись здолати байдуже ставлення студентів до вивчення євр. мови, запровадив читання біблійної археології, ґрунтуючи свої змістовні виклади на новітніх наук. дослідженнях у цій галузі. Викладав біблійну мову у її культ. контексті, чим зробив вагомий внесок у створення історико-лінгвістичного фундаменту для вивчення біблійних старожитностей у КДА.

Упродовж багатьох років обіймав посади помічника бібліотекаря (вересень 1846 – серпень 1858) та бібліотекаря (12.08.1858–20.03.1861) КДА. Після смерті у 1848 проф. Я. К. Амфітеатрова понад 10 років був редактором академ. ж-лу «Воскресное чтение», де опублікував низку істор. та морально-повчальних статей. Як член Конференції КДА брав систематичну участь у проведенні річних іспитів та рецензуванні праць, поданих на здобуття наук. ступенів. З 1850-х входив до складу академ. Правління.

Помер у Києві на 54-му році життя. Був похований на родинній ділянці Щекавицького кладовища (знищене у 1950-х). У пам'яті колег і студентів залишився авторитетним викладачем, гуманним педагогом, відданим християнином, людиною із широкими інтелектуальними зацікавленнями, сповненою життєвої енергії та оптимістичного світогляду.

М. відомий як автор неодноразово перевиданої науково-популярної праці «Паломник киевский, или Путеводитель по монастырям и церквам киевским» (1845), що досі має читацький попит. Знавець євр., грец., лат. мов, М. активно займався перекладацькою діяльністю. За дорученням Конференції КДА, у 1838–42 брав участь (разом із І. М. Бобровницьким, С. С. Гогоцьким,

ієромонахом Антонієм (Амфітеатровим) та ін.) у підготовці російськомовного перекладу греко-лат. лексикону Б. Гедеріка (Novum lexicon manuale Graeco-Latinum et Latino-Graecum, primum a Benjamine Hederico. Tomus posterior. Lexicon Latino-Graecum. – Lipsiae, 1827). Як авторитетний гебраїст із 1860 був долучений до підготовки синодального перекладу старозавітних біблійних книг. Здійснив перший рос. переклад із давньоєвр. мови Книги Еклезіаста (надрукована у С.-Петербурзі в 1861). У 1861 опублікував у ж-лі «Труды Киевской духовной академии» переклад перших 17 та поч. 18-го розд. 1-ї Книги Царств (1 Сам.), супроводжений передмовою та філол., археол. й ін. примітками (після смерті М. роботу над перекладом Книги Царств продовжив проф. КДА М. С. Гуляєв). Попри численні недоліки, відзначені рецензентами (зокрема с.-петерб. проф. Д. Хвольсоном), переклади М. відіграли помітну роль у підготовчій роботі з перекладу оригінальних біблійних текстів.

Осн. тв.: Историческое обозрение Первого Вселенского Собора // Опыты упражнений воспитанников Киевской духовной академии пятого учебного курса. – Т. II. – К., 1832. – С. 197–240; Паломник Киевский, или Путеводитель по монастырям и церквам Киевским для богомольцев, посещающих святыню Киева. – К., 1842. – [2], 106 с.; [Те саме]. – К., 1845. – [2], 106 с.; К., 1849. – [6], 130 с.; К., 1854. – [4], IV, 140 с.; К., 1871. – [1], IV, 153 с.; К., 2009. – 176 с.; Воспоминания о Леванде // КЕВ. – 1869. – № 10. – Отд. 2-й. – С. 369–384.

Пер.: Первая книга Царств / пер. с євр. // ТКДА. – 1861. – № 1. – С. I–II, 1–10; № 2. – С. 11–26; № 3. – С. 27–42; № 4. – С. 43–58; Книга Эклезіаста / пер. с євр. – СПб., 1861. – 28 с.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – № 59/7. – С. 1003; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 2383.

Опубл. дж.: П[евницький В. Ф.] Некролог ординарного профессора Киевской духовной академии Ивана Петровича Максимовича. – К., 1861. – 8 с.; Він же. Мои воспоминания. II. Студенческие годы. 1851–1855 г. – К., 1911. – С. 181–182; Списки начальников и наставников Киевской духовной академии за истекшее пятидесятилетие ее, 1819–1869 // Пятидесятилетний юбилей Киевской духовной академии. – К., 1869. – С. 399; Воспоминания и автобиография одесского протоиерея Николая Ивановича Соколова // КС. – 1906. – № 10. – С. 158, 164, 182, 183; № 11–12. – С. 568; Акты и документы, относящиеся к истории Киевской Академии. –

Отд. III (1796–1869 гг.). – Т. 5 (1823–1869 гг.) / с предисл., введ. и прим. проф. прот. Ф. И. Титова. – К., 1915. – С. 65–66, 223, 280, 336, 353, 406–407, 542, 562, 589, 654, 691, 702, 707–708, 734, 737, 743, 749–750, 761–763, 788; Воспоминания студента Киевской духовной академии / сообщ. А. М. Чижевский // РС. – 1917. – № 3. – С. 403.

Літ.: Малышевский И. Историческая записка о состоянии Академии в минувшее пятидесятилетие // ТКДА. – 1869. – № 11. – С. 94, 120–122, 123–125; Корольков И. Н. Двадцатилетие журнала «Труды Киевской духовной Академии» (1860–1879) // Там само. – 1881. – № 3. – С. 365; Филарет (Гумилевский), архиеп. Обзор русской духовной литературы. – Кн. 1–2. 862–1863. – Изд. 3-е, испр. и доп. – СПб., 1884. – С. 493; Чистович И. А. История перевода Библии на русский язык. – СПб., 1899. – С. 317–318; Модзалевский Б. Л. Малороссийский родословник. – Т. 3. – К., 1912. – С. 336; Титов Хв. Стара вища освіта в Київській Україні. XVI – поч. XIX в. – К., 1924. – С. 378; Мень А., прот. Библиологический словарь: в 3 т. – Т. 2. – М., 2002. – С. 171–172; Головащенко С. І. «Українська Псалтир» М. О. Максимовича як феномен вітчизняної біблеїстики: кілька запитань до тексту // Магістеріум. – Вип. 23. Історико-філос. студії. – К., 2006. – С. 55–57; Дениско Л. М. Бібліотека Київської духовної академії (1819–1919). – К., 2006. – С. 82–84, 88–89, 118, 121–122; Флоровский Г. В., прот. Пути русского богословия. – М., 2009. – С. 445.

С. І. Головащенко

МАЛЕВАНСЬКИЙ Григорій Васильович [рос. Малеванский Григорий Васильевич] (10[22].01.1840–10.10.1919), випускник і викладач КДА – богослов, історик філософії, перекладач. Брат професора і ректора КДА єпископа Сильвестра (Малеванського).

Нар. у с. Андрушівка Житомир. пов. Волин. губ. (нині – місто, адм. центр Андрушівського р-ну Житомир. обл.) у сім'ї священика. Початкову освіту здобув у Клинецькому парафіяльному (с. Клинець Житомир. пов., нині – Овруцького р-ну Житомир. обл.) та Дерманському повітовому (с. Дермань Дубенського пов. Волин. губ., нині – територія сіл Дермань Перша і Дермань Друга Здолбунівського р-ну Рівнен. обл.) духовних уч-щах. У 1855–61 навчався у КДС, після закінчення якої одружився і прийняв свящ. сан (19.11.1861). У 1861–65 обіймав парафію у рідному селі.

Овдовівши, у 1865 вступив до КДА, яку закінчив у 1869 зі ступ. магістра богослов'я

(ухвалу академ. Конференції від 18.08.1869 затверджено Св. Синодом 05.08.1870). Випускний твір М. «Догматическая система Оригена», що здобув високу оцінку рецензентів – доц. архімандрита Августина (Гуляницького), проф. К. І. Скворцова та ректора архімандрита Філарета (Філаретова), було опубліковано в ж-лі «Труды Киевской духовной академии» за 1870.

01.09.1869 призначений в. о. доцента кафедр осн. богослов'я КДА. Після отримання магістерського диплома переведений на посаду доцента (з 20.08.1870). Поряд із безпосереднім предметом (осн. богослов'я у складі психології релігії, метафізики релігії та історії релігії) певний час викладав порівняльне богослов'я (01.01–15.06.1871). З 29.09.1873 служив також законовчителем Київ. ін-ту шляхетних дівчат і настоятелем інститутської церкви в ім'я священномучениці цариці Олександри. Був дійсним членом Істор. тов-ва Нестора Літописця при Ун-ті Св. Володимира (з грудня 1873).

Маючи намір узяти шлюб удруге, звільнився з посад в ін-ті (у вересні 1877) та КДА (15.10.1877), зняв сан священика і вийшов із духовного звання. Одружився із Марією Іванівною Івановою, донькою офіцера, з якою згодом виховав двох синів – Віктора (1881–1923; був військ. лікарем) та Леоніда (1884–1906). Маючи священицькі відзнаки, 25.08.1878 отримав дозвіл вступити на держ. службу, не очікуючи завершення 10-річного терміну після складання сану. Витримавши на історико-філол. ф-ті Ун-ту Св. Володимира іспит на звання гімназичного вчителя грец. мови, з 16.02.1879 обійняв відповідну посаду в Глухівській чол. прогімназії, де поряд із грецькою викладав латину та був класним наставником.

З 14.12.1883 – в. о. екстраорд. професора філософії Історико-філол. ін-ту кн. Безбородка в Ніжині. Викладання курсів логіки, психології та історії філософії (давньої і новочасної) поєднував із адм. роботою: був членом Правління (07.06.1889–07.06.1891;